

BALKANLAR 2016: BELİRSİZLİK İÇİNDE BÜTÜNLEŞME ARAYIŞLARI

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2017 / 2

09.01.2017

Coğrafi, siyasi ve ekonomik açıdan olduğu kadar tarihi, kültürel ve insani bağlar bakımından da Türkiye için öncelik taşıyan Balkanlarda 2016 yılında ortaya çıkan gelişmeler, sadece bölge ile olan ilişkiler açısından değil, ABnin bölge ile bütünleşme çabaları, Türkiyenin Avrupa Birliği üyelik hedefi ve genel Avrupa güvenliği açısından da önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Kıtasının güney doğusunda yer alan bu bölgenin, Avrupanın ayrılmaz bir parçası olduğunu ve Avrupadan soyutlanamayacağını hatırda tutmak gerekmektedir. Türkiye, sadece coğrafi olarak değil, tarihi açıdan, gelenek ve görenekler ve sosyolojik yapısı itibariyle bir Balkan ülkesidir. Türkiyenin Avrupalılığı, Balkanlardan geçerek Avrupanın diğer bölgelerine, özellikle Batısına ve Kuzeyine ulaşmaktadır.

Avrupa Birliği, ABD ve Rusya Federasyonu açısından da önem taşıyan bu bölgede 2016 yılında ortaya çıkan gelişmelerin merkezinde, siyasi istikrar sağlanmasında ortaya çıkan güçlüklerin, bölge ülkelerinin bir bölümünün AB ile bütünleşmesi için ABnin ve özellikle AB üyesi Almanyanın gösterdiği çabanın, göçmen krizinin olduğunu söylemek mümkündür. Balkan ülkeleri denildiğinde, tarihi olarak en doğusunda Türkiyenin yansıra Bulgaristan ve Romanyanın, güneyinde Yunanistanın yer aldığı, merkezini ise eski Yugoslavya Cumhuriyetinin ardıl ülkelerinin bir bölümünün (Sırbistan, Bosna-Hersek, Makedonya, Karadağ, Kosova) ve Arnavutlukun oluşturduğu bölge akla gelmektedir. Bölgenin coğrafi tanımlanması bu şekilde iken, son yıllarda ABnin genişlemesi bağlamında özellikle Almanyanın ve Avusturyanın öncülüğünde Batı Balkanlar terminolojisinin geliştirildiği görülmektedir. Balkanların coğrafi ve tarihi bütünlüğünde ciddi bir bölünme yaratan bu terminolojiden hareketle oluşturulan politikayı, Almanyanın öncülüğünü yaptığı AB yetkililerinin konuşmalarında, AB belgelerinde görmek mümkündür. Örneğin Almanya Devlet Bakanı Michel Roth, Aspen Enstitüsünde geçtiğimiz Ekim ayında yaptığı konuşmada, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin ABye katılmalarından sonra, Batı Balkan ülkeleri ABye katılmadan Avrupanın tekrar bir araya gelmiş sayılamayacağını belirtmiştir.

Nitekim 4 Temmuz 2016da Pariste yapılan Batı Balkan Zirvesine Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan, Makedonya, Kosova Devlet Başkanları ve Dışişleri Bakanları katılmışlardır. 2014 Berlin ve 2015 Viyana Zirvelerinden sonra yapılan üçüncü Zirvenin Nihai Bildirisinde, Batı Balkan ülkelerinin geleceklerinin AB ile bütünleşmekte yattığı vurgulanmıştır.

Almanyanın, Avusturya ile birlikte öncülüğünü yaptığı, Balkanları tarihi geçmişinden koparan, bölgede bölünme ve ayrımcılık yaratan bu yaklaşımın arka planında, esas olarak, bölgede tarihi olarak rolü ve etkinliği bulunan ülkeleri dışlamak, bu ülkelerle rekabete girmek amacının bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu amaç, giderek daha belirgin hale gelmektedir. 2016 yılında AB açısından Balkanlardaki en büyük ve neredeyse yaşamsal bir sorun olarak ortaya çıkan, Orta Doğudaki sorunlardan kaynaklanan düzensiz göç krizi sırasında da Batı Balkanlar ABdeki tartışmaların odağında yer almıştır. FRONTEX (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the EU) tarafından hazırlanan 2016 Batı Balkanlar Yıllık Risk ve Analizler başlıklı raporda bu husus ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

ABnin Balkanların tarihi ve coğrafi bütünlüğünü parçalayarak oluşturmak için büyük çaba sarf ettiği, bölgenin AB ile tedrici kısmi bütünleşmesini öngören yaklaşımın, hesaba katmak durumunda olduğu etmenler bulunmaktadır. Bunlardan biri, bölgenin üç tarihi imparatorluğunun (Osmanlı, Rus ve Avusturya-Macaristan) kavşak noktasında yer alması nedeniyle, bölge ülkelerinin hemen hepsinin bölge ile yakın tarihi, ekonomik bağları bulunan Rusya ve ABD gibi küresel güçlerle ve Türkiye gibi bölge ile tarihi, kültürel ve insani bağları olan bir bölgesel güç ile olan çok yakın ilişkileridir.

ABnin ekonomik ve siyasi gücünü kullanarak bölgede oynamaya çalıştığı belirleyici role karşılık RF, bölge ile olan etnik ve dini bağlarını, özellikle enerji kaynakları ile bağlantılı ekonomik ve BM Güvenlik Konseyi Daimî Üyeliğinin avantajı ile siyasi gücünü etkin biçimde kullanmaktadır. Eski Yugoslavyanın parçalanması sürecinde yaşananlar, Kosovanın bağımsızlığının gerçekleşmesi Rusyayı Balkanlarda etkin olmak için daha fazla çaba göstermeye sevk eden hususlar arasında sayılabilir. Rusyanın Balkanlardaki Slav/Ortodoks ülkelerle ve topluluklarla olan özel tarihi bağları Rusyayı Balkanlarda çok özel bir konuma oturtmaktadır. Rusyanın bu özel konumunu Sırbistan, Bosna-Hersek, Karadağ örneklerinde açık biçimde görmek mümkündür. Almanyanın ve Avusturyanın Balkanlardaki bazı ülkelere ve topluluklara yaptıkları hamiliğin benzerini, Slav/Ortodoks ülkeler ve topluluklar açısından Rusya yapmaktadır.

Bölge ile 600 yılı aşan çok yakın ilişkisi olan Türkiye ise, bölgedeki Müslüman nüfus tarafından en sorunlu dönemlerde sığınılacak ikinci vatan olarak görülmek özelliğine sahiptir. Türkiyenin özellikle Bosna-Hersekte ve Kosovada oynadığı rol, Balkanlardaki esasen çok güçlü olan varlığını daha etkin hale getirmiştir. Bunun en görünür örneklerinden birisi, Türkiyenin Bosna-Hersek Barışı Uygulama Konseyi Yönlendirme Kurulunda BM Güvenlik Konseyi Daimî Üyeleri (ABD, İngiltere, Fransa, Rusya) ve AB ile birlikte yer almasıdır. Türkiyenin Balkanlardaki Müslümanların koruyucusu olduğu uluslararası ortamda kabul gören bir görüştür. Türkiyenin NATO üyeliği de bölgedeki etkinliği açısından büyük önemi haiz bir hususdur.

Eski Yugoslavya Cumhuriyetinin dağılması ile Balkanlardaki tüm dengeler sarsılmış ve bu dağılma süreci sonunda ortaya çıkan istikrarsızlığın barış açısından ne ölçüde tehlikeli sonuçlar doğurduğu, büyük acılar yaşanarak öğrenilmiştir. Bölgede istikrarın sağlanmasının temel unsurunun kapsayıcılık olması gerekir. Güvenliğin her ülke için geçerli olması ve bölge ülkeleri arasında ayrıma gidilmemesi esas olmalıdır. Avrupa kurumları ile bütünleşme imkânı, yapay engeller yaratılmadan tüm bölge ülkelerine tanınmalıdır. Bölge ülkeleri ile özel ilişkileri bulunan bölge içi ve bölge dışı ülkelerin AB tarafından dışlanması ve bu ülkelerle ile rekabete girilmesi yerine, istikrarın hep birlikte tesisine çalışılmalıdır. Yakın tarihte yaşananlar, bencil etkinlik rekabetinin, barışı ve istikrarı getirmek yerine, yıkıma ve acıya neden olduğunu göstermiştir. Balkanlarda istikrarın sağlanmasında çok özel bir role sahip olan ABnin Balkanlarda istikrarın sağlanması için rekabet yerine iş birliğine yönelmesi, husumet yaratmak yerine birleştiriciliği ön plana çıkarması, Avrupanın diğer bölgelerini daha güvenli hale getirecektir. Birleşik Krallığın ABden ayrılma kararı aldığı, ABnin belli başlı ülkelerinde ırkçılığın, hoşgörüsüzlüğün, yabancı düşmanlığının her geçen gün daha fazla güçlendiği 2016 yılının bu son ayında ABnin bunu ne ölçüde başarabileceği sorusunu cevaplamak oldukça zor görünmektedir.

**Bu Yorum yazısının aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır.*

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "BALKANLAR 2016: BELİRSİZLİK İÇİNDE BÜTÜNLEŞME ARAYIŞLARI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 2. Ocak 09. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Analiz/BALKANLAR-2016-BELIRSIZLIK-ICINDE-BUTUNLESME-ARAYISLARI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır